

О. Р. РОМАНИШИН

Олена Романівна Романишин, здобувач Київського університету права НАН України

ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПОРЯДКУ ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Питання забезпечення належного порядку виконання судових рішень на сьогодні є одним із найбільш проблемних у правозастосуванні. У ч. 5 ст. 124 Конституції України визначено, що «судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України»¹. В юридичній науці поширеним є визначення правосуддя як діяльності суду, здійснюваної у формі цивільного, адміністративного, кримінального, господарського та конституційного судочинства, яка проходить у встановлених законом процесуальних формах у судових засіданнях за участю сторін та інших учасників процесу й полягає у встановленні фактичних обставин справи та з'ясуванні істини у розглянутій справі шляхом дослідження доказів, що закінчується ухваленням рішення у справі із застосуванням норм відповідного матеріального закону². Таким чином, виконання судового рішення є кінцевим етапом правосуддя та забезпечує реалізацію встановлених у судовому рішенні юридичних фактів.

Гарантії реалізації механізму виконання остаточних судових рішень забезпечується як врегульованими нормами права порядком добровільного або примусового їх виконання (Закон України «Про виконавче провадження», Кримінальний виконавчий кодекс України), так і встановленням юридичної відповідальності, у тому числі кримінальної, за невиконання судових рішень.

Зазначимо, що в законодавстві України про кримінальну відповідальність створена та закріплена система кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень судів усіх юрисдикцій, складовою якої є відповідна система охорони кримінально-правовими засобами порядку виконання судових рішень, постановлених у кримінальному провадженні в порядку Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року (КПК 1960 року) та Кримінального процесуального кодексу 2012 року (КПК).

У науці кримінального права питання відповідальності за невиконання судових рішень, в тому числі судових рішень у кримінальному провадженні, були предметом дослідження багатьох науковців, серед яких можна виокремити наукові праці П. П. Андрушка, М. І. Бажанова, І. А. Вартилицької, П. А. Вороб'я, В. А. Головчука, О. М. Джузи, М. І. Мельника, А. В. Савченка, В. В. Сташиса, В. Я. Тація, М. І. Хавронюка та інших. Проте, дослідження питання визначення системи кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні, не проводилось.

Виходячи з наведеного, метою статті є дослідження повноти та цілісності кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні за допомогою системного підходу, що дасть можливість встановити складові частини такої охорони, системні зв'язки між ними та визначити поняття відповідної системи у статтях Загальної та Особливої частин КК України.

Як зазначає О. В. Кустовська, «будь-який об'єкт (явище, процес) завжди може бути представлений як система. Для того, щоб на початковому етапі пізнання уявити об'єкт як систему, необхідно так чи інакше розчленувати його, виявити, наприклад, просторово відокремлені частини або інші форми розчленування, а потім констатувати існування відносин цих частин у цілісній картині об'єкта»³. У юридичній літературі поняття система визначається як множина пов'язаних між собою елементів, які являють собою певне цілісне утворення⁴; упорядкована певним чином сукупність елементів, взаємопов'язаних між собою і утворюючих деяку цілісну єдність⁵. Тому головним нашим завданням є дослідження на основі застосування системного підходу питань регламентації та застосування кримінально-правових засобів охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні.

У юридичній літературі наголошується, що системний підхід є конкретним проявом діалектичного методу в тих гносеологічних ситуаціях, коли предметом пізнання виявляються системні об'єкти⁶. На думку О. О. Кваши, «під час аналізу кримінально-правових інститутів доцільно застосовувати системно-структурний підхід, який вирішує дискусію щодо можливості існування безструктурних систем і безсистемних структур, а також відбиває сутність дослідження складних об'єктів, забезпечує його всебічність і повноту»⁷, також О. В. Кустовська наголошує, що «методологічна специфіка системного підходу полягає в тому, що метою дослідження є вивчення закономірностей і механізмів утворення складного об'єкта з певних складових. При цьому особлива увага звертається на різноманіття внутрішніх і зовнішніх зв'язків системи, на процес (процедуру) об'єднання основних понять у єдину теоретичну картину, що дає змогу виявити сутність цілісності системи»⁸.

На нашу думку, аналіз кримінально-правових норм за критерієм їх приналежності до забезпечення охорони порядку виконання судових рішень, постановлених судами у кримінальному провадженні дає можливість: 1) визначити особливості системного підходу до кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні; 2) визначити та встановити складові елементи цієї системи.

Зазначимо, що родовим об'єктом злочинів, що посягають на порядок виконання судових рішень, є порядок здійснення правосуддя, у свою чергу порядок виконання судових рішень є його видовим об'єктом. С. С. Мірошніченко зазначає, що «виходячи з видових об'єктів, усі злочини, передбачені у розділі «Злочини проти правосуддя», розподіляються на групи злочинів, які посягають на: 1) конституційні засади діяльності органів досудового слідства, прокуратури та суду; 2) життя, здоров'я, особисту безпеку, власність суддів та інших учасників судочинства; 3) одержання достовірних доказів та істинних висновків у справі; 4) відносини, що забезпечують своєчасне розкриття та припинення злочинних посягань; 5) відносини, що забезпечують належне виконання рішень, вироків, ухвал, постанов суду і призначеного покарання»⁹. На думку В. А. Головчука, «злочини, які посягають на порядок виконання судових рішень, – це передбачені КК України суспільно небезпечні винні діяння, які порушують нормальну діяльність: суду щодо здійснення правосуддя в частині точного та своєчасного виконання його приписів; органів та посадових осіб, що забезпечують виконання судових рішень (вироків, рішень, ухвал, постанов)»¹⁰.

Зазначимо, що кримінально-правові норми, які забезпечують охорону порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні, розміщені не лише в розділі XVIII Особливої частини КК України. Критерієм для виявлення таких норм є встановлення наявності у статті Загальної та Особливої частин КК України кримінально-правових наслідків за невиконання судового рішення у кримінальному провадженні. Йдеться про судові рішення, постановлені у порядку КПК 1960 року (вирок, ухвала, окрема ухвала, постановова) та у порядку КПК (вирок, ухвала, окрема ухвала). Тому для визначення системи кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні, її складових частин та засобів, використаних законодавцем для її побудови, необхідно дослідити статті як Загальної, так і Особливої частин КК України. Виявлення таких норм можливе з використанням методу системного тлумачення кримінального закону, який складає, за визначенням Т. С. Коханок, «інтелектуально-вольову діяльність, спрямовану на з'ясування (усвідомлення) та (чи) роз'яснення смислу кримінального закону (його окремих приписів), що базується на використанні сукупності прийомів та правил, розроблених на підставі вчення про систему законодавства, врахуванні системоутворюючих та системних зв'язків кримінального закону, а також результати цієї діяльності»¹¹.

Виходячи із наведеного, з використанням системного підходу до дослідження складових кримінально-правової охорони судових рішень у кримінальному провадженні, для з'ясування складових відповідної системи слід дослідити склади злочинів, безпосереднім об'єктом яких виступає порядок виконання судового рішення всіх юрисдикцій; склади злочинів, безпосереднім об'єктом яких виступає порядок виконання судового рішення у кримінальному провадженні; норми Загальної частини КК України, що встановлюють наслідки кримінально-правового характеру у випадку невиконання судового рішення у кримінальному провадженні.

У юридичній літературі зазначається, що диференціацією кримінальної відповідальності є розчленування, розподіл відповідальності в кримінальному законі, коли законодавець встановлює різні правові наслідки, залежно від типового ступеня суспільної небезпеки злочину та особи злочинця¹². Також, за визначенням Т. В. Непомнящої, диференціація кримінальної відповідальності й покарання проявляється в умовному засудженні, і в примусових заходах медичного характеру, і в примусових заходах виховного характеру¹³. Зазначимо, що загальні норми, що встановлюють кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення усіх юрисдикцій, спеціальні норми, що встановлюють відповідальність за невиконання окремих видів судових рішень у кримінальному провадженні та встановлені у Загальній частині КК України правові наслідки невиконання судових рішень у кримінальному провадженні є засобами диференціації кримінальної відповідальності за невиконання судових рішень. При цьому така диференціація заснована на врахуванні особливостей виду судового рішення у кримінальному провадженні (проміжне (ухвала, постановова), або остаточне (ухвала, вирок)), ознак спеціального суб'єкта (різні кримінально-правові наслідки за невиконання судового рішення по умовному звільненню від покарання для неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох або до семи років тощо); виду покарання, від виконання якого ухиляється засуджений (ст.ст. 389, 390 КК України); спеціального виду судового провадження, за наслідками якого постановлене судове рішення (ст. 389-1 КК України) тощо.

Окремо слід зазначити, що аналіз статей Загальної частини КК України також свідчить про наявність окремої групи норм, що визначають підстави для забезпечення виконання судових рішень, постановлених у кримінальному провадженні в інших державах. Так, зокрема, згідно ч. 1 ст. 9 КК України вирок суду іноземної держави може бути врахований, якщо громадянин України, іноземець або особа без громадянства були засуджені за злочин, вчинений за межами України, та знову вчинили злочин на території України. За правилами ч. 4 ст. 10 КК України виконання в Україні вироку іноземного суду чи міжнародної судової установи можливо, якщо діяння, внаслідок вчинення якого було ухвалено вирок, згідно з КК України визнається злочином або було б злочином у разі його вчинення на території України.

Таким чином, статті Загальної частини КК України містять види правових наслідків врахування засудження особи за межами України, частина з яких (ч. 4 ст. 10 КК України) встановлена з метою забезпечення виконання вироку суду іноземної держави, зокрема і у випадку ухилення засудженого від покарання, яке призначене таким вироком на території іншої держави. Зазначимо, що у випадку невиконання такого судового рішення наступають регламентовані у статтях Загальної та Особливої частин КК України правові наслідки невиконання або неналежного виконання рішення суду у кримінальному провадженні.

Т. С. Коханок, досліджуючи питання сукупності прийомів системного тлумачення закону про кримінальну відповідальність, визначає їх вичерпний перелік, зокрема це: «1) встановлення місця припису в системі кримінального закону; 2) встановлення інших приписів, які перебувають у взаємозв'язку із приписом, що потребує тлумачення на основі системоутворюючих зв'язків; 3) встановлення інших приписів, які перебувають у взаємозв'язку із приписом, що потребує тлумачення на основі системних зв'язків; 4) встановлення юридичної сили всіх приписів, які перебувають у зв'язку із приписом, що потребує тлумачення; 5) зіставлення, порівняння і розмежування приписів, які перебувають у зв'язку із приписом, що потребує тлумачення¹⁴.

Визначаючи повноту закріплення у КК України системи кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні, зазначимо, що остання може бути поділена на три складові частини (групи кримінально-правових норм).

До першої групи можна віднести склади злочинів, що забезпечують охорону порядку виконання судового рішення судів всіх юрисдикцій. До цієї групи належить: 1) ст. 382 (невиконання судового рішення); 2) ст. 388 (незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації) в частині вчинення таких дій щодо майна, на яке накладено арешт слідчим суддею, судом у кримінальному провадженні.

До другої групи можемо віднести склади злочинів, що забезпечують охорону порядку виконання судового рішення лише у кримінальному провадженні. До таких належать: 1) статті, що встановлюють кримінальну відповідальність за невиконання судового рішення, зокрема ст. 389 (ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі), ст. 389-1 (умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості), 390 (ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі); 2) статті, що встановлюють кримінальну відповідальність за порушення встановленого кримінально-виконавчим законодавством правового режиму відбування визначеного судовим рішенням покарання, зокрема це ст. 391 (злісна непокоря вимогам адміністрації установи виконання покарань), ст. 392 (дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань), ст. 393 (втеча з місця позбавлення волі або з-під варти), ст. 394 (втеча із спеціалізованого лікувального закладу), ст. 395 (порушення правил адміністративного нагляду).

Третю групу складають кримінально-правові норми Загальної частини КК України, що встановлюють наслідки кримінально-правового характеру у випадку невиконання судового рішення у кримінальному провадженні. До таких належать: 1) порушення умов передачі особи на поруки, встановлених в ухвалі про звільнення особи від кримінальної відповідальності за ст. 47 КК України. Правові наслідки – притягнення до кримінальної відповідальності за вчинений нею злочин; 2) порушення умов звільнення від покарання та його відбування з випробуванням (ч. 2 ст. 78, ч. 2 ст. 104). Правові наслідки – направлення засудженого для відбування призначеного покарання; 3) порушення умов звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років (ч. 5 ст. 79). Правові наслідки – направлення засудженого для відбування призначеного покарання згідно з вироком суду; 4) порушення умов звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (ч. 5 ст. 83). Правові наслідки – направлення засудженого для відбування призначеного покарання згідно з вироком суду; 5) ухилення неповнолітнього, що вчинив злочин, від застосування до нього примусових заходів виховного характеру (ч. 3 ст. 97). Правові наслідки – притягнення до кримінальної відповідальності за вчинений злочин. Окремо до цієї групи потрібно віднести положення ч. 4 ст. 10 КК України щодо правових наслідків, пов'язаних з невиконанням вироку іноземної держави.

Зазначимо, що до третьої групи норм ми не відносимо правові наслідки, що виникають у зв'язку із вчиненням особою нового злочину під час строку дії звільнення від покарання з однієї з передбачених КК України підстав. У цьому випадку фактично невідбуте на час вчинення нового злочину покарання має бути приєднано до покарання за новий злочин за правилами, передбаченими у статтях 71 і 72 КК України.

Таким чином, визначені три складові системи кримінально-правової охорони судових рішень у кримінальному провадженні становлять повноту та цілісну єдність такої кримінально-правової охорони. Така система має містити норми, категорії і поняття, які є узгодженими з її іншими структурними частинами, тому визначення таких складових системи надає можливість у подальшому дослідити системно-структурні зв'язки елементів такої системи та виявити проблемні аспекти у цій сфері.

Слід наголосити, що система кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні є складовою частиною системи кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень судів усіх юрисдикцій. При цьому поняття системи кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні може бути визначено як впорядкована сукупність взаємопов'язаних між собою норм, передбачених у розділах II, IX, XII, XV Загальної частини та розділі XVIII Особливої частини КК України, що утворюють цілісну єдність кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні.

Така система спрямована законодавчо забезпечити належний порядок виконання судових рішень у кримінальному провадженні такими засобами: шляхом диференціації кримінальної відповідальності за невиконання таких судових рішень в залежності від виду судового рішення; встановлення кримінально-правових наслідків невиконання судових рішень у кримінальному провадженні, що пов'язані з врахуванням цього юридичного факту як підстави для відновлення кримінального провадження за вчинений злочин з подальшим винесенням вироку; наслідки невиконання судового рішення у кримінальному провадженні, пов'язані

ного з порядком призначенням покарання або умовним звільненням від такого, що полягають у направленні особи для подальшого відбування покарання.

¹ Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

² Тимченко С. М. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. / С. М. Тимченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – С. 25.

³ Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень : курс лекцій / О. В. Кустовська. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – С. 32.

⁴ Философский словарь / [под ред. М. М. Розенталя, П. Ф. Юдина]. – М. : Политиздат, 1963. – С. 405.

⁵ Садовский В. Н. Методологические проблемы исследования объектов, представляющих собой системы / В. Н. Садовский // Социология в СССР : в 2 т. – М. : Наука, 1965. – Т. 1. – 1965. – С. 173.

⁶ Каган М. С. Системный подход и гуманитарное знание : [избранные статьи] / Каган М. С. – Ленинград : Изд-во Ленинград. ун-та, 1991. – С. 17.

⁷ Кваша О. О. Співучасть у злочині: сутність, структура та відповідальність: автореф. дис. ... докт. юрид. наук 12.00.08 / Кваша Оксана Олександрівна. – К., 2013. – С. 12.

⁸ Кустовська О. В. Вказана праця. – С. 5.

⁹ Мірошніченко С. С. Злочини проти правосуддя: теоретичні і прикладні проблеми запобігання та протидії: автореф. дис. ... докт. юрид. наук 12.00.08 / Мірошніченко Сергій Сергійович. – К., 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inter.criminology.onua.edu.ua/?p=3648>

¹⁰ Головчук А. В. Кримінально-правова охорона порядку виконання судових рішень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук 12.00.08 / Головчук Віталій Анатолійович. – К., 2012. – С. 79.

¹¹ Коханюк Т. С. Системне тлумачення кримінального закону: автореф. дис. ... канд. юрид. наук 12.00.08 / Коханюк Тетяна Сергіївна. – Л. – 2011. – С. 7 (21 с.)

¹² Кудашев Ш. А. Проблемы дифференциации уголовной ответственности за хищение чужого имущества (в законе и судебной практике) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / Ш. А. Кудашев ; Московск гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – М., 2007. – С. 8 (23 с.)

¹³ Непомнящая Т. В. О принципах назначения наказания / Т. В. Непомнящая // Журнал российского права. – 2003. – № 9. – С. 80.

¹⁴ Коханюк Т. С. Вказана праця. – С. 6.

Резюме

Романишин О. Р. Характеристика системи кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні.

У статті досліджуються питання характеристики системи кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні. На підставі аналізу норм Загальної та Особливої частин КК України визначено статті, що складають відповідну систему, визначено способи диференціації кримінальної відповідальності за невиконання судових рішень у кримінальному провадженні. З урахуванням системно-структурного підходу надано визначення поняття системи кримінально-правової охорони порядку виконання судових рішень у кримінальному провадженні.

Ключові слова: судові рішення, система, кримінально-правова охорона, диференціація кримінальної відповідальності, правові наслідки.

Резюме

Романишин Е. Р. Характеристика системы уголовно-правовой охраны порядка исполнения судебных решений в уголовном производстве.

В статье исследуются вопросы характеристики системы уголовно-правовой охраны порядка исполнения судебных решений в уголовном производстве. На основании анализа норм Общей и Особенной частей УК Украины определены статьи, составляющие соответствующую систему, определены способы дифференциации уголовной ответственности за неисполнение судебных решений в уголовном производстве. С учетом системно-структурного подхода дано определение понятия системы уголовно-правовой охраны порядка исполнения судебных решений в уголовном производстве.

Ключевые слова: судебное решение, система, уголовно-правовая охрана, дифференциация уголовной ответственности, правовые последствия.

Summary

Romanishyn O. Characteristics of the system of criminal protection order enforcement of judgments in criminal proceedings.

This article explores the characteristics of the criminal protection order enforcement of judgments in criminal proceedings. On the basis of analysis of general and specific parts of the Criminal Code of Ukraine determined articles, which constitute the system identified ways differentiation of criminal liability for failure to judgments in criminal proceedings. Given the systemic-structural approach provided a definition of the system of criminal protection order enforcement of judgments in criminal proceedings.

Key words: judgment, system, criminal legal protection, the differentiation of criminal responsibility, legal consequences.

А. А. СОЛДАТЕНКО*Ангеліна Анатоліївна Солдатенко, аспірантка
Київського університету права НАН України***ВІДМЕЖУВАННЯ ПРИЧЕТНОСТІ ДО ЗЛОЧИНУ ВІД СПІВУЧАСТІ**

Частка суспільно небезпечних посягань, вчинених у співучасті, традиційно значна у структурі злочинності України. Тому цьому інституту кримінального права приділялася й зараз приділяється належна увага у теорії кримінального права. Зокрема, свої праці дослідженню співучасті присвячували В. О. Алексєєв, Д. П. Альошин, П. П. Андрушко, В. П. Бахін, І. М. Борисов, М. П. Берестовий, Ф. Г. Бурчак, М. К. Гнетєв, О. Ф. Долженков, Р. Р. Галіакбаров, Н. О. Гуторова, В. П. Ємельянов, А. Ф. Зелінський, М. С. Карпов, О. О. Кваша, Г. А. Крігер, С. А. Кузьмін, І. П. Малахов, М. І. Мельник, Ю. В. Москвін, В. О. Навроцький, Р. С. Орловський, А. В. Савченко, І. В. Сервецький, А. І. Писецький, В. С. Прохоров, П. Ф. Тельнов, М. І. Хавронюк, В. П. Шеломенцев та інші. Дослідженню причетності, її окремих видів присвячували свої праці А. С. Беніцький, Г. Б. Віттенберг, П. М. Панченко, І. А. Бушуєв, Г. І. Баймурзін, В. Г. Смірнов, Б. С. Утевський, Р. А. Хрулінський-Бурбо та ін. Незважаючи на ґрунтовну розробку кожного з цих інститутів у науці кримінального права залишилися недостатньо розробленими питання відмежування співучасті від причетності, вивчення спільних і відмінних рис цих інститутів в українському кримінальному праві. Дискусійними залишаються саме поняття причетності, його сутність та її місце у структурі кримінального права, окремі види, спільні та відмінні ознаки, які розмежовують поняття злочину, причетності і співучасті. У наукових джерелах висловлені різні погляди на віднесення причетності до загальної частини кримінального права, спірним залишається і визнання потурання самостійним видом досліджуваного інституту. Дана публікація має на меті висвітлити ці питання і погляди автора на шляхи їх вирішення.

У науці кримінального права склалися наступні доктринальні підходи на співвідношення співучасті та причетності до злочину.

Перший з них визнає причетність видом співучасті. Наприклад, у деяких країнах англо-саксонської системи права, наприклад у Великобританії і США особи, причетні до злочину, визнаються співучасниками т.зв. другого ступеня, хоч і вчиняють своє діяння після вчинення основного або головного злочину¹. Отже, для визнання особи співучасником згідно з цією теорією не має значення, коли мало місце причетне діяння, до чи після основного посягання. Причетність у кримінальному праві України також історично відокремилася від інституту співучасті у злочині. Свого часу особи, причетні до вчинення злочину, а також, винні в потуранні іншому посяганням, розцінювалися як співучасники. Ціла низка німецьких криміналістів, наприклад, Борст, Клейн, Тітман, Клейншорд, А. Фейербах вважали осіб, причетних до вчинення злочину, співучасниками. У німецькому кримінальному праві прихильники визнання причетності видом співучасті класифікували усіх співучасників на винуватців, пособників та причетних до злочину². Вперше термін причетність був вжитий у декреті Ради народних комісарів РРФСР від 8 травня 1918 року «Про хабарництво». Згідно з п. 2 даного нормативного акту причетні до давання хабара службовці піддаються такому ж покаранню як і безпосередні винуватці. Другим нормативним актом, що передбачав відповідальність за причетність до злочинів, був Декрет Раднаркому від 22 червня 1918 року «Про спекуляцію». Стаття 2 цього Декрету проголошувала: «Підбурювачі, пособники і причетні до названих вище діянь особи караються нарівні з головним винуватцем». Аналогічні норми містилися й у низці інших нормативних актів. Отже, поняття причетності почало вживатися законодавцем безпосередньо у нормативних актах і повністю ототожнювалося із співучастю у злочині. Дещо конкретизовано були викладені норми про причетність у Керівних началах з кримінального права РРФСР 1919 року. Відповідно до ст. 24 цього нормативного акту «пособниками є ті, хто, не приймаючи безпосередньої участі у виконанні злочинного діяння, сприяє його виконанню словом або ділом, порадами, вказівками, усуненням перешкод, прихованням злочинця або слідів злочину, або потуранням, тобто не перешкоджанням вчиненню злочину³. У радянський період розвитку кримінального права, частиною якого на той час було й кримінальне право нашої країни, характеризується виокремленням інституту причетності від співучасті й розгляду його, як у теорії, так і на нормативному рівні, як самостійного кримінально-правового поняття.

2. Друга доктрина, представниками якої виступили деякі німецькі й російські криміналісти 19-го ст., не визнавала причетність співучастю, але надавала діяльності причетної особи статус злочину, додаткового до основного посягання, визнаючи за причетністю акцесорний характер злочинної діяльності. Діяння, що являє собою причетність, розглядалося не самостійно, а тільки у взаємозв'язку з основним злочинном, до якого воно і є причетним.

А. І. Бушуєв висловив думку, що нова теорія, не визнаючи причетність співучастю, розцінює даний інститут як самостійну форму співвинуватості, додатковою винністю⁴. При цьому вчений використовував аналогічні погляди деяких німецьких науковців, зокрема Бауера, Зандера, а також дореволюційного російсь-